

Doc. dr. Dušana
Findeisen
Filozofska fakulteta
Univerze v Ljubljani

ČEMU (ALI SPLOH ČEMU) SLUŽI DIPLOMA IZ DRUŽBOSLOVJA ALI HUMANISTIKE IN POMEN IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

POVZETEK

Avtorica obravnava usklajenost formalne izobrazbe z zaposlitvijo, ki je različna na različnih področjih dela in v različnih evropskih državah. Zaposlenost na svojem področju diplomantom omogoča, da ostanejo na delovnem mestu. Omogoča jim tudi boljši zaslužek. Za boljšo usklajenost izobrazbe z zaposlitvijo je pomembno izobraževanje odraslih in tudi to, kar počnejo v »resnem prostem času«. V nadaljevanju razprave Dušana Findeisen predstavi zbrana pričevanja o tem, kako individualizirano poteka življenjska in poklicna pot diplomantov s področja družboslovja in humanistike, in o pomenu izobraževanja odraslih pri tem.

Ključne besede: diplomant, usklajenost izobrazbe z zaposlitvijo, zaposlenost, izobraževanje odraslih, družboslovje, humanistika, pričevanje

ON THE VALUE OF UNIVERSITY DEGREES IN THE FIELD OF SOCIAL SCIENCES OR HUMANITIES AND THE SUPPORTIVE ROLE OF ADULT EDUCATION – ABSTRACT

The author deals with matching and mismatching of university graduates' formal education with employment. The level of matching is different in different employment domains and in different European countries. Graduates whose university education is well matched with employment have a tendency to keep their job longer and earn more. The author emphasises the importance of continuous adult education and of »serious free time« activities for better matching one's formal education and job. Further, Dušana Findeisen presents testimonials she collected from those who had obtained a university degree in the field of social sciences and humanities. In doing so she demonstrates their individualised life history and professional history, emphasising the supporting role of adult education in these histories..

Keywords: graduate, matching, mismatching of education with employment, employ-ment, adult education, social sciences, humanistic studies, testimonial.

UDK: 374.7: 331.5

Povezati diplomu, formalno izobrazbo, z zaposlitvijo je bilo zmeraj težavna naloga. Diplomanti pričakujejo, da se bodo zaposlili na določenih področjih in v določenih poklicih,

toda v hitro spreminjajočem se gospodarstvu to preprosto ni vedno mogoče. Službe na trgu dela namreč niso zmeraj usklajene z znanjem, ki ga daje študij. (Meri, 2008.)

Prehod iz šole v poklicno delo je ritual, s katerim se mladi vpeljejo v svet dela. Gre za prehod, ki se sredi turbulentnega in negotovega obdobja ne zgodi naenkrat, marveč poteka v več fazah. Diplomanti so postavljeni na trg dela, kjer si morajo izbojevati zaposlitev ob boku tistih, ki so si že pridobili položaj na tem trgu. Ker nimajo delovnih izkušenj, pogosto ostanejo nezaposleni. Prav tako se diplomanti nemalokrat znajdejo v službah, ki ne ustrezajo njihovim diplomam. To se dogaja zato, ker ne vedo natanko, kakšne so njihove zmožnosti, in ker ne poznajo dovolj značilnosti dela, ki ga ponujajo delodajalci (Wobers, 2003).

Po podatkih te študije (Wobers, 2003) je bilo leta 2003 razhajanje med formalno kvalifikacijo in zaposlitvijo ob zaključku študija največje v Italiji (47 odstotkov), nato v Grčiji (40 odstotkov), prav tako tudi na Danskem in Švedskem. Na Nizozemskem je bilo razhajanja najmanj (29 odstotkov). V Avstriji in tudi v Sloveniji se diplomanti razmeroma dobro zaposlujejo na svojem področju (31 odstotkov). Upoštevati pa moramo, da gre za razmeroma stare podatke, ki spričo, kot smo dejali, turbulentnega in hitro spreminjajočega se gospodarstva v evropskih državah morda več ne ustrezajo.

Razhajanje med diplomo in zaposlitvijo je po teh podatkih največje pri manj izobraženih. V Italiji, denimo, kar 50 odstotkov tistih s spričevalom srednje poklicne šole ne najde zaposlitve na svojem področju. Razhajanje med diplomo in zaposlitvijo je torej odvisno od stopnje formalne izobrazbe in tudi od področja, na katerem se nekdo želi zaposliti. Podatki za Slovenijo iz leta 2003 kažejo, da so deleži mladih, ki niso zaposleni na svojem področju, različni glede na področje: šolstvo in izobraževanje (25 odstotkov), humanistika (50 odstotkov), družboslovje, kamor sodita tudi ekonomija in pravo (35 odstotkov), znanost (50 odstotkov), inženirstvo, proizvodnja in gradbeništvo (23 odstotkov), kmetijstvo (70 odstotkov), zdravje in sociala (29 odstotkov), storitve (21 odstotkov).

V večini evropskih držav (z izjemo Danske) si mladi diplomanti, ki so zaposleni na neustreznih delovnih mestih, pogosteje poiščejo drugo službo, ki ustreza njihovem področju, kot tisti, ki so zaposleni v skladu s svojo izobrazbo. Tisti, ki niso zaposleni na svojem področju, tudi pogosteje delajo s skrajšanim delovnim časom (ne velja pa to za Finsko, Madžarsko in Slovenijo).

Kaj storiti, če se področje dela ne ujema s študijem? Strategiji sta vsaj dve: poiskati si novo zaposlitev ali pa *udeležiti se in udeleževati se izobraževanja odraslih*. Poleg tega je pomembno tudi, kako preživljamo prosti čas. Pomembno je, da ne gre za *naključni prosti čas*, temveč

za *resni prosti čas*, takšen, ki nas spreminja in ki spreminja druge (Rojek, 2000). Tisto, česar se naučimo v prostem času, lahko zavestno, pa tudi nezavedno, prenašamo v poklicno delo. Tudi tako se približamo zahtevam zaposlitve.

Na Univerzi Toulouse – Le Mirail sem nedavno prisostvovala okrogli mizi z naslovom *Katere poklice opravljajo doktorji znanosti s področja družboslovnih in humanističnih ved*. Slišala sem pričevanja in slišala sem argumente, s katerimi so vabljeni govorniki, tisti, ki so nekoč diplomirali na omenjenih področjih, predvsem iz francoskega jezika in književnosti, predstavili svoje prednosti. Dojela sem tudi pomen izobraževanja odraslih v njihovem življenju, pa tudi pomen družboslovnega izobraževanja v svetu znanosti in tehnike.

Prepričana sem, da lahko zapis predstavljenih argumentov in poklicnih zgodb govornikov pomaga univerzitetnim učiteljem na teh področjih razložiti pomen študija, da bodo s tem mlade spodbudili k odkrivanju poklicne poti, izobraževalce odraslih in javnost pa lahko podpre v njihovem prepričanju, da je izobraževanje odraslih v informacijski družbi nujno, saj formalno dodiplomsko izobraževanje ne more več opravljati svoje nekdanje vloge. Ni več veljavna vstopnica v poklicno življenje in ne zadostuje za to, da bi lahko opravljali poklicno delo. Brez izobraževanja odraslih v informacijski družbi ne gre.

Razhajanje med diplomo in zaposlitvijo je največje pri manj izobraženih.

IZKUŠNJE IN PRIČEVANJA NEKDANJIH DIPLOMANTOV IZ TOULOUSA

M. T., regionalna koordinatorica poklicnega izobraževanja. Ukvarja se z izobraževanjem zaposlenih, je v stiku s fakultetami in podjetji. »Pomagam sooblikovati politiko zaposlovanja, preučujem zaposlitvene možnosti na različnih področjih. Študirala sem okrog leta 1969, zato

sem imela občutek, da ne bo težav z zaposlovanjem. Imam diplomu druge stopnje iz književnosti. Zmeraj sem veliko brala in komaj kasneje, po tej prvi diplomi, sem začela študirati primerjalno književnost. Začela sem brati strukturaliste (Barthes, Foucault), ukvarjala sem se z lingvistiko, slovnico. Postala sem profesorica književnosti, razvijala sem kritični duh drugih in seveda svojega, vstopila sem v izobraževanje. Tam sem se naučila animacije in manipulacije.

Brez izobraževanja odraslih v informacijski družbi ne gre.

Ti mi obe dobro služita na vseh področjih dela in življenja. Še vedno ju uporabljam ... Imam pa silno željo po prenašanju izkušenj, znanja, kulture na druge, še vedno imam vse skupaj

rada. Bila sem profesorica francoščine, pa so me prosili, naj predavam književnost. Mislim, da so mi diplome pomagale razvijati zanimanje za francoščino in ljubezen do tega našega jezika. Ne vem več, kaj sem počela prvih deset let. Kasneje sem se ukvarjala z organizacijo sestankov, srečanj, z animacijo ... Veliko berem, tudi zakone, in ustvarjam podlago za zakone, luščim informacije. Veliko berem in pišem, povzetke in drugo. Vse me zanima ... Pod vplivom svojega študija sem zmeraj želela prenašati znanje, zmeraj sem brala in pisala. Moji sodelavci imajo drugačno izobrazbo. So politologi itd., toda samo jaz se jim lahko postavim po robu v imenu francoščine iz 14. stoletja, s tem znanjem. Ni nezanimivo ugotoviti, kam so odšli diplomanti družboslovja. Zato smo danes tu. Tudi diplomanti javnega prava ... Ti so precej brezposelni. Postali so računalničarji.«

H. T. »Hotela bi povedati, da z družboslovno izobrazbo lahko delamo povsod, tudi na področju obrambe in oboroževanja. Ko mi je bilo 18. let, sem želela študirati komunikologijo v Parizu, a živela sem v Toulousu in tu sem morala pač izbrati, kar se je dalo izbrati. Izbrala sem študij moderne književnosti in dejala sem, da bom pač urednica, novinarka. Študij je bil dovolj odprt. Po dveh letih študija pa sem odkrila, da se mi obeta, da bom

profesorica. Tega pa res nisem hotela! Vpisala sem se v podiplomski študij *Kultura podjetja*. In to mi je dalo dovolj znanja, da sem lahko začela iskati delo. Splošno izobraževanje mi ni dalo kaj dosti uporabnega znanja o komunikaciji. Delala sem marsikaj in to je bilo moje učenje. Bila sem, nazadnje le, profesorica hitrega branja, dokler nisem vstopila v podjetje za komunikacijo in svetovanje. Delala sem z diplomanti politehnike in spoznala sem, da imam drugačno osebnost, drugačno mišljenje zaradi svojega študija moderne književnosti, in da sem lahko kompatibilna z njimi. Povabili so me k delu na področju vojaških ved. Gre za podjetje, ki razvija oborožitev prihodnjega časa, kjer je treba razmišljati o tem, kakšni bodo konflikti, grožnje, čez 30 let. Zdaj delam na tem področju in tudi na področju izvoza orožja (...) delam torej v odseku za oboroževanje. Včasih je bilo to povsem moško področje in tako so se nekoč v tem podjetju s komunikacijo ukvarjali le obramboslovci in vojaki. Pa se je pojavila želja, da bi spremenili način sporočanja. Književna izobrazba je bila moja prednost, saj me drugi niso jemali kot grožnjo. Na vojaško opremo se še danes ne razumem. In vojaki so morali meni razložiti stvari v bolj preprostem jeziku. To nam je pomagalo, da sem sporočila naredila bolj sporočilna. Danes je v našem ogromnem podjetju v komunikaciji zaposlenih 50 ljudi. Veliko nas je študiralo književnost, razvoj človeških virov, andragogiko ipd. Sprejemamo tuje delegacije, ki želijo pripraviti nakup orožja za svoje dežele. Veliko sem se izobraževala, na področju računalništva, javnih naročil, na vseh področjih, ki so mi zanimiva. Mislim pa, da mi je študij književnosti, družboslovje, resnično pomagalo. *Pomagal mi je drugačen način videnja*. Imam tudi tajnico, ki ima maturo in za seboj pet let študija s področja kinematografije. Mislim, da je veliko diplomantov, ki delajo nekaj drugega, kot so študirali. Svetujem, naj študenti opravijo dvojni študij in *naj se nenehno vključujejo v izobraževanje odraslih*.«

B. M. »Pridobil sem diplomu druge stopnje iz književnosti, poslušal sem predavanja iz gledališča in dramske igre. Pet let sem predaval. Kasneje sem se ukvarjal s komercialnimi vidiki književnosti in urednikovanjem. Zdaj delam na področju zavarovalništva. Vstopil sem v zavarovalniško podjetje in se začel izobraževati. Veliko sem se izobraževal na področju trženja na daljavo, telefoniranja, za razvoj poklica svetovalca za nepremičnine in finance. Vse to mi je pomagalo. A želja po literaturi se je vrnila šele, ko sem nehal predavati. Študij literature nas vodi, kamor hočemo, da le končamo študij. Mladi gredo skozi različne vrste izobraževanja. Mislim, da dobro obvladajo postopke, a težko se prilagajajo ljudem. Imajo papirnato, a vredno znanje. A ko je treba vstopiti v odnos z nekom, ki ga ne poznate, vam mora človek zaupati. Večina tistih, ki so bili izobraženi v ta namen, delajo prehitro, preskočijo marsikaj, ne vedo, kako in kaj početi s človekom, s katerim sklepajo pogodbo. Vsi diplomanti književnosti ali psihologije imajo manj težav kot tisti, ki so se izobraževali prav za ta posel. *Laže se prilagodijo vsem okoljem, ki se jim morajo prilagoditi.*«

T. B. »Kadar nas starši vprašajo, kam naj se usmerijo njihovi otroci, ki študirajo latinščino, je težko odgovoriti. V posameznih šolah so izpiti. Pogosto so tisti, ki so študirali latinščino, boljši v študiju. Marsikdo kasneje postane vodja trženja, svetovanja, postane izvršni direktor, svetovalec na področju menedžmenta ... Diplomanti delajo v gledališču, kjer se ukvarjajo s preučevanjem občinstva in ciljnih skupin. Sama sem se zaposlila v podjetju, ki se ukvarja z osvetlitvijo gledaliških predstav. Izobražujem se na področju trženja, moje literarne in kulturne kompetence mi zelo pomagajo pri pisanju. V začetku je bilo težko. Šla sem se izobraževati na področju računovodstva in financ. Na začetku se mi je zdelo, kot da študiram matematiko ali risanje ... Nič nisem razumela.«

G. F. »Študirala sem grški jezik in književnost. Delam pri Applu. Ukvarjam se z izložbami tr-

govin, da bi bile čim bolj privlačne. V času študija sem velikokrat pobegnila na filmske in gledališke festivale. Nekega dne sem odkrila, da imam rada poučevanje, čeprav sem sovražila šolo. In sem poučevala. Pobegnila sem v Grčijo, da bi tam opravila doktorat. In tam sem se zaposlila v tem večnacionalnem podjetju. Tu sem dobila tehnično izobrazbo. Nove tehnologije so me pa tudi zanimale. Moj študij humanistike mi je prinesel vrsto zgodb, podob. S temi podobami zdaj pri Applu prenašamo neke koncepte, jih naredimo manj komplicirane. Pomagamo tistim, ki se bojijo uporabe računalnika, ki si želijo delati prek Skypa, ker so njihovi otroci daleč. In tu mi pomaga moj študij humanistike, literature in družboslovja. *Zdajšnji ekonomski kontekst je težak, a mi se moramo prilagoditi. Poklicne izkušnje prinesejo precej novega.*«

ČEMU SLUŽITA HUMANISTIKA IN KLASIČNA FILOLOGIJA

»Nenehno nam očitajo, da je naša izobrazba obrnjena v preteklost. Čemu sploh služi humanistika? Ima politično vrednost: posvetna etika, republikanska etika. Ti študiji imajo politično vrednost. Iz tega študija prihaja zavest, da pripadamo neki skupnosti. V tem je tudi politična in kulturna vrednost našega študija. Evropa ni le Evropa, kot jo poznamo. Gre tudi za dežele, ki imajo podobno kulturno preteklost glede na zemljepisni položaj (Sredozemlje). Tako je pomembno, da povežemo učitelje stare grščine in latinščine iz teh dežel in ugotovimo, kako to znanje lahko osvetli današnje stanje. Latinisti lahko poiščejo povezave med državami Sredozemlja. Gre za skupno podlago in za srečanje civilizacij. V Bagdadu se je v 19. stoletju odprla *Hiša modrosti*, kjer je šlo za prenašanje védenja in znanja, za povezovanje arabskega islamskega sveta z evropskim svetom. V zakladnici antične literature najdemo razlago za današnje kulture. Mislim, da mora čim več Evropejcev spoznati več kulturnih,

zgodovinskih, političnih vsebin, ki prihajajo iz latinščine in stare grščine. Drugega, druge v Sredozemlju namreč lahko dobro spoznamo le, če imamo vsaj minimalno znanje jezikov; indoevropskih in semitskih jezikov Sredozemlja. V preteklosti najdemo primere, kako je študij posameznih znanstvenih, medicinskih, botaničnih, filozofskih besedil vplival na mišljenje v Sredozemlju. Tudi danes lahko. Da, temu in marsičemu drugemu v sodobnem svetu služi študij klasične filologije.«

ZAKLJUČEK

Spoznali smo, da »neusklajenost« visokošolskega družboslovnega in humanističnega izobraževanja s področjem zaposlitve v današnjih turbulentnih časih, v negotovem ekonomskem kontekstu, ni ovira za zaposlovanje teh mladih diplomantov, prej prednost. Spoznali smo tudi, da gre zmeraj in povsod tudi za aktualizacijo formalno pridobljenega znanja, za veliko nenehnega izobraževanja odraslih. Predvsem z izobraževanjem odraslih in samostojnim učenjem se po formalni poti pridobljeno znanje mladih diplomantov lahko uskladi s potrebami zaposlitve.

LITERATURA IN VIRI

- Field, J. (2008). *Social capital*. London: Routledge.
- Kroener, S. (2008). *The demographic future of Europe*. Berlin: BIB.
- Wobers M. in drugi (2003). »School leavers in Europe and the labour market effect of job mismatches«. *Statistics in focus. Population and social conditions*, 5.
- Meri, T. (2008). *Statistics in focus*. Eurostat, 13.
- Roberts, K. (1981). *Leisure*. London: Longman.
- Rojek, C. (2000). *Leisure and Culture*. New York: Palgrave Macmillan.
- Shields, R. (1997). Flow. *Space and Culture*, 1: 1–9.
- Stebbins, R. (1992). *Amateurs, Professionals and Serious Leisure*. Montreal: McGill University Press.